

УДК 351.74.007(477)

А. М. Ключко

ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КАДРИ» ТА «ПЕРСОНАЛ» ЯК КЛЮЧОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Досліджено співвідношення понять «кадри» та «персонал» та їх вплив на формування й діяльність кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України.

Кадрова робота є однією з важливих складових успішного функціонування системи органів внутрішніх справ України, діяльність якої справляє значний вплив на удосконалення суспільних відносин, розвиток економічних та соціальних процесів.

Для характеристики кадрового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ слід з'ясувати співвідношення таких понять, як «кадри» та «персонал».

Поняття «кадри» визначається як основний склад працівників організації; всі постійні працівники. Основна розбіжність між поняттями «кадри» та «персонал», з формального боку, полягає в їхньому мовному походженні, за своїм змістом ці поняття є синонімами.

У діяльності органів внутрішніх справ тривалий час використовувався виключно термін «кадри». Вважалося, що кадри органів внутрішніх справ – це всі особи, які проходять державну службу в органах та підрозділах системи Міністерства внутрішніх справ України. Проте в останні роки у зв'язку з розвитком науково-технічного прогресу підрозділи органів внутрішніх справ почали залучати значну кількість спеціалістів, які відповідають за різноманітні напрямки забезпечення діяльності правоохоронних органів. Термін «кадри» потребував розширення, оскільки не враховував у своєму змісті значну частину працівників, які надають допомогу в організації роботи основних підрозділів органів внутрішніх справ. Іншими словами, коло осіб, які забезпечують діяльність ОВС, є настільки широким, що термін «кадри» потребував зміни на «персонал».

О. М. Бандурка ототожнює поняття «кадри» та «персонал»: «Кадри, або персонал – це основний штатний склад працівників організації, які виконують різні організаційно-технологічні та виробничо-господарські функції» [1, с. 185].

На думку багатьох сучасних учених та практиків, введення терміна «персонал» як множини від слова персон (особистість, особа) замість терміна «кадри» відбиває зміни щодо сприйняття людей на виробництві, тенденцію до переходу від ресурсного, споживчого ставлення до працівників до гуманістичного, до сприйняття персоналу як головного надбання підприємства з огляду на унікальність його якостей та безмежність можливостей [2]. В. М. Плішкін

визначив, що «кадри органів внутрішніх справ – це сукупність осіб, котрі виконують як основну професію або фах нормативно-службові обов'язки в межах штатної чисельності органу чи підрозділу внутрішніх справ і одержують за це винагороду у вигляді грошового утримання» [3].

Доцільно використовувати як термін «персонал органів внутрішніх справ», так і термін «кадри», залежно від змістової конструкції тексту та вважаючи, що вони відрізняються за мовним походженням, збігаючись за сутністю [4, с. 121].

У науковій літературі зустрічаються різні класифікації кадрів (персоналу). Називають об'єктивну, посадову, професійну, юридичну, функціональну та інші види класифікації. Всі вони будуються відповідно до конкретних управлінських завдань.

У цілому ж проблема класифікації кадрів (персоналу) в органах внутрішніх справ вирішена стосовно критерію наявності (відсутності) у працівників спеціальних звань, встановлених у системі МВС України. Це цілком природно, оскільки органи внутрішніх справ належать до систем спеціалізованого військового типу.

На сьогоднішній день існує певна класифікація персоналу органів внутрішніх справ:

1) атестований персонал органів та підрозділів внутрішніх справ;

2) цивільний персонал, або службовці, які частково наділені повноваженнями кадрів органів внутрішніх справ;

3) допоміжний і обслуговуючий (технічний) персонал.

Службовці органів внутрішніх справ мають такі ознаки:

– це особи, які постійно або тимчасово виконують певні трудові функції в органах внутрішніх справ (у їх підрозділах та установах);

– виконання таких функцій передбачене їх основною професією або спеціальністю;

– здійснення цих функцій відбувається за плату.

У *широкому розумінні* до службовців органів внутрішніх справ відносять громадян, які постійно або тимчасово як основну професію чи спеціальність на платній основі виконують певні трудові функції в органах внутрішніх справ, установах, підприємствах, підприємств МВС України.

Працівники органів внутрішніх справ – це різновид державних службовців. Як і державні службовці, вони виконують завдання і функції держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. Однак дія Закону України «Про державну службу» [5], згідно з яким усі державні службовці класифікуються за посадами семи категорій та п'ятнадцяти рангів, на працівників органів внутрішніх справ не поширюється. Їх статус визначається Конституцією України, Законом України «Про міліцію» [6], іншими актами чинного законодавства.

Слід зазначити, що деякі вчені класифікують працівників органів внутрішніх справ так: посадові особи, представники адмініст-

ративної влади, фахівці (спеціалісти) та допоміжний (обслуговуючий) персонал.

До посадових осіб відносять тих працівників органів внутрішніх справ, які мають право приймати осіб на службу, призначати на посаду, звільняти зі служби, присвоювати спеціальні звання (наприклад, начальники управлінь МВС України, ректори вищих навчальних закладів МВС України).

До представників влади відносять осіб, яким присвоєно спеціальне звання міліції чи внутрішньої служби і які виконують функції щодо охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки та боротьби зі злочинністю. Вони мають право надавати обов'язкові для виконання вказівки особам, не підпорядкованим їм у службі, у зв'язку з реалізацією повноважень згідно з чинним законодавством. До представників влади можна віднести більшість працівників органів внутрішніх справ.

До фахівців (спеціалістів) органів внутрішніх справ відносять операторів засобів комп'ютерної техніки, бухгалтерів, медичних працівників, які працюють у медичних закладах системи МВС, викладачів відомчих навчальних закладів тощо.

До допоміжного персоналу відносяться працівники, які виконують обов'язки щодо забезпечення управлінського процесу, нормального функціонування органів внутрішніх справ у цілому (секретарі, друкарки, водії тощо).

Окрім працівники органів внутрішніх справ можуть водночас бути і посадовими особами, і представниками влади, і спеціалістами (наприклад, ректор вищого навчального закладу системи МВС України).

Згідно з Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР [7] залежно від присвоєного звання працівники органів внутрішніх справ поділялися на рядовий і начальницький склад міліції (внутрішньої служби).

Начальницький склад, у свою чергу, поділявся на чотири групи:

1) молодший начальницький склад (молодший сержант міліції / внутрішньої служби, сержант міліції / внутрішньої служби, старший сержант міліції / внутрішньої служби, прапорщик міліції / внутрішньої служби та старший прапорщик міліції / внутрішньої служби);

2) середній начальницький склад (молодший лейтенант міліції / внутрішньої служби, лейтенант міліції / внутрішньої служби, старший лейтенант міліції / внутрішньої служби та капітан міліції / внутрішньої служби);

3) старший начальницький склад (майор міліції / внутрішньої служби, підполковник міліції / внутрішньої служби та полковник міліції / внутрішньої служби);

4) вищий начальницький склад (генерал-майор міліції / внутрішньої служби, генерал-лейтенант міліції / внутрішньої служби,

генерал-полковник міліції / внутрішньої служби та генерал внутрішньої служби України).

Крім того, рядовий та начальницький склад органів внутрішніх справ поділяється на три категорії: міліцію, внутрішню службу та слідчих. До міліції належать працівники, яким присвоєно спеціальні звання міліції, до внутрішньої служби – працівники, яким присвоєно спеціальні звання внутрішньої служби. Слідчим відводиться особлива роль, їм присвоюються спеціальні звання міліції, проте вони користуються всіма правами працівників міліції лише у випадку і під час виконання ними функцій, передбачених ст. 10 Закону України «Про міліцію» [6].

Слідчі постійно діють у сфері зовнішнього управління, виконуючи свої функції, згідно з нормами Кримінально-процесуального кодексу України. Слідчі мають процесуальну самостійність у прийнятті рішень у кримінальних справах, мають право давати органам дізнання вказівки з питань розслідування злочинів. Постанови слідчих у кримінальних справах обов'язкові до виконання всіма установами, підприємствами, посадовими особами та громадянами.

Якісний та кількісний склад персоналу органів внутрішніх справ постійно аналізується та характеризується у різних відомчих звітах, доповідних записках, збірниках тощо (наприклад, у щорічному Інформаційному збірнику про окремі показники роботи з персоналом органів внутрішніх справ України Департаменту роботи з персоналом МВС України). Постійний аналіз кадрового складу підрозділів і служб дає можливість своєчасно вносити корективи, грамотно здійснювати кадрові переміщення по вертикалі та горизонталі, відмічати та своєчасно корегувати як позитивні зміни, так і негативні відхилення в кадровому забезпеченні органів внутрішніх справ.

Основні вимоги до службовців органів внутрішніх справ випливають із законів України «Про міліцію», «Про державну службу» та ін., а також із Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ Української РСР. Це – досягнення певного віку, наявність відповідної освіти, стану здоров'я, моральних, професійних якостей. Встановлені також обмеження, яких працівник органів внутрішніх справ зобов'язаний дотримуватись. Він позбавлений права займатись підприємницькою діяльністю безпосередньо або через посередників чи сприяти в ній іншим особам, виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої та медичної діяльності), приймати подарунки чи послуги у зв'язку зі своєю службовою діяльністю, брати участь у страйках тощо. Від працівника органів внутрішніх справ вимагається висока культура, чесність, сумлінність, працьовитість, досконале знання законів, вміння мислити і оперативно діяти в умовах гострого дефіциту часу, мужність, витривалість, здатність стійко переносити можливі тягарі й ускладнення, пов'язані із службою.

Таким чином, успіх радикальних соціально-економічних та політичних перетворень в Україні залежить, насамперед, від якісного комплектування органів внутрішніх справ України висококваліфікованими кадрами, спроможними забезпечити, з одного боку, ефективну службово-трудова діяльність, з іншого – постійний розвиток особистих та професійних якостей, що в подальшому позитивно позначиться на якості та повноті виконання поставлених державою завдань щодо захисту і забезпечення прав, свобод та законних інтересів будь-яких суб'єктів суспільних відносин.

Список літератури: 1. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О. М. Бандурка. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с. 2. Спивак О. В. Организационное поведение и управление персоналом / О. В. Спивак. – СПб. : Питер, 2001. – 416 с. 3. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / В. М. Плішкін ; за ред. Ю. Ф. Кравченка. – К. : НАВСУ, 1999. – 702 с. 4. Управління правоохоронними органами України: сучасний стан, перспективи розвитку : монографія / [Петков С. В., Приймаченко Д. В., Проценко Т. О. та ін.] ; за заг. ред. Т. О. Проценко, С. В. Петкова. – К. : Основа, 2010. – 712 с. 5. Про державну службу : закон України від 16 груд. 1993 р. № 3723-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490. – Зі змінами. 6. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20. 7. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ : постанова Кабінету Міністрів Української РСР від 29 лип. 1991 р. № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/114-91-п>. – Редакція від 11.11.2011.

Надійшла до редколегії 30.11.2011

Исследовано соотношение понятий «кадры» и «персонал», а также их влияние на формирование и деятельность кадрового обеспечения органов внутренних дел Украины.

Correlation of concepts «shots» and «personnel», and also their influence on forming and activity of the skilled providing of organs of internal affairs of Ukraine is investigated.